

DOI: <https://doi.org/10.37634/efp.2022.6.3>
УДК 658.5

Ганна Олександрівна **КОВАЛЬОВА**
студентка, Національний університет "Одеська політехніка"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0251-7946>
e-mail: kovalyova.anna17@gmail.com

Наталя Савівна **АРТАМОНОВА**
к.е.н., доцент, Національний університет "Одеська політехніка"
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5904-2809>
e-mail: zam.agrariy@gmail.com

СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА

У статті докладно розглядається організаційно-економічний механізм, як один з найважливіших компонентів стратегії розвитку компанії. За умов тенденції посилення конкурентної боротьби проблема побудови організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку підприємства набуває особливого значення. Подано аналіз самої проблематики побудови організаційно-економічного механізму в рамках розробленої стратегії і показана її актуальність, розкрито такі поняття як «організаційно-економічний механізм», «організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку», розглянуті їх сутність та структура.

Ключові слова: стратегія, стратегічний розвиток, організаційно-економічний механізм, інноваційний розвиток

ВСТУП

У сучасному житті ефективний розвиток підприємств в динамічних і несприятливих умовах зовнішнього середовища визначається тим, наскільки керівники володіють інструментами і методами стратегічного управління. Постійна економічна та політична нестабільність в Україні тільки посилює необхідність для вітчизняних керівників вести ефективне управління стратегічним розвитком підприємств. В умовах політичної та економічної кризи позитивному результату господарської діяльності сприяє вибір пріоритетних напрямків стратегії і діяльності розвитку підприємства. Саме така ситуація у країні стає передумовою формування принципово відмінного підходу до управління економічними системами, який спрямовано на дотримання принципу безпечності функціонування та ефективного існування.

За умов тенденції посилення конкурентної боротьби проблема побудови організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку підприємства набуває особливого значення. Організаційно-економічний механізм далі будемо подавати як структуру, що складається з елементів, що включають в себе різні ланки.

З обраної тематики особливої уваги заслуговують дослідження таких науковців, як Д. Ригбі, Р. Фріман, В. Василенко, О. Виханський та багато інших, які подали у своїх роботах практичні та теоретичні аспекти визначення сутності та структури організаційно-економічного механізму реалізації стратегії.

Водночас, незважаючи на значну кількість опублікованих праць з даного питання та їх наукову цінність, чимало теоретичних та практичних аспектів потребують подальшого розгляду та освітлення. Зокрема, вважаємо за доцільне приділити окрему увагу ролі стратегічного розвитку як одному з найважливіших компонентів успіху компанії, оскільки проблематика даного питання, актуальність якого сьогодні посідає одне з перших місць серед жорстко конкуруючих в

умовах мінливості ринку компаній, все ще залишається недостатньо дослідженою.

МЕТА статті – дослідити сутність організаційно-економічного механізму реалізації стратегії, проаналізувати структурні складові, а також з'ясувати місце і роль організаційно-економічного механізму реалізації стратегії у забезпеченні стійкості функціонування вітчизняних підприємств.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є праці провідних вчених, а також матеріали періодичних видань. У проведенні дослідження використовуються методи аналізу та синтезу, теоретичного узагальнення, системний підхід тощо.

РЕЗУЛЬТАТИ

У сучасних економічних умовах господарювання на першому плані постає таке питання, як стійкість підприємств та їх здатність протистояти руйнівним ситуаціям, вирішення яких сприятиме забезпеченню стійкості та дієвості функціонування виробничих економічних систем. За умов тенденції посилення конкурентної боротьби проблема побудови організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку підприємства набуває особливого значення.

У загальному вигляді під механізмом розуміється внутрішній устрій, система чого-небудь, а також сукупність станів і процесів, з яких складається будь-яке явище. Економічні механізми підрозділяються на власне економічні, організаційно-економічні та організаційно-управлінські. Характерною особливістю економічного механізму є його автоматичний характер відносно підтримуваних процесів або діяльності. Наприклад, порядок проведення і використання амортизаційних відрахувань є економічним механізмом, що підтримує відтворювальний процес основного капіталу підприємства. Організаційно-економічний механізм відрізняється тим, що природний хід економічних процесів замінюється або доповнюється їх управлінням або

регулюванням. Для організаційно-управлінського механізму характерно те, що результатом його функціонування є управлінське рішення, яке використовується у процесах управління підприємством. Тобто відмінною рисою організаційно-управлінського механізму є те, що продуктом його діяльності є інформація, а в основі функціонування лежать інформаційні процеси.

Організаційно-економічний механізм будемо подавати як структуру, що складається з елементів, які включають в себе різні ланки. Якість функціонування всього механізму загалом визначає сукупний результат функціонування всіх його ланок. У загальному випадку функціонування кожної ланки може визначати як позитивний, так і негативний вплив на механізм загалом внаслідок динамічності ланок, схильності їх впливу внутрішніх та зовнішніх чинників.

Оцінювання реалізації стратегії розвитку являє собою документовані цілі і процеси, показники і критерії результативності та ефективності процесів, методи оцінювання відповідності отриманих результатів сформованим цілям.

З боку інноваційного розвитку під організаційно-економічним механізмом розглядають систему стратегічного управління інноваційним розвитком підприємства, що враховує особливості організаційної моделі промислового підприємства, економіку бізнес-процесів і фінансові результати інноваційного розвитку підприємства.

Важливими аспектами конкретизації і структуризації організаційно-економічного механізму стратегічного управління розвитком підприємства є визначення цілей стратегічного розвитку підприємства та умов функціонування механізму, до яких слід віднести умови запуску, припинення та зупинення механізму.

Впровадження організаційно-економічного механізму має відповідати принципам раціональності, продуктивності, спланованості та регламентованості. Водночас організаційно-економічний механізм повинен бути впроваджений у політику та стратегію організації. Також він має бути чітко спрямований на задоволення потреб зацікавлених сторін, а під час інтегрування має бути суворо систематизований та має охоплювати усі сфери діяльності.

Організаційно-економічний механізм являє багаторівневу ієрархію головних взаємозалежних між собою елементів та типових груп, що їм належать, а також способів їх взаємодії. Цей механізм також включає інтеграцію і дезінтеграцію, в ході і під впливом яких гармонізуються економічні відносини (інтереси) держави, інноваційної інфраструктури, суб'єктів ринку машинобудівної промисловості й суспільства і забезпечується цілеспрямований незворотній розвиток в умовах конкретного часового періоду.

Сформований механізм буде відчувати певні імпульси, нові виклики зовнішнього та внутрішнього середовища, оскільки сьогодні існує певне загострення цих факторів: зовнішнього середовища – агресія з боку росії, зниження курсу гривні, підвищення цін та внутрішнього середовища – низький рівень прибутку, необхідність модернізації застарілих фондів, низький рівень технологій та виробництва. Саме тому цей механізм повинен стати більш гнучким та готовим до інновацій, більш готовим до змін ринку.

Організаційно-економічний механізм складається з чітко визначеної системи цілей та обмежень ресурсів, сформованої системи показників оцінки економічної результативності та має відповідне забезпечення інформацією.

Організаційно-економічний механізм має базуватися на таких складниках, як: організаційна, економічна, а також інноваційна. Форма господарювання, планування, спеціалізація, технологія виробництва, тощо – це все входить до організаційної складової механізму. Економічний складник включає в себе ціноутворення та ціни, державну, кредитну, податкову та страхову підсистеми. Інноваційна складова включає в себе інноваційну діяльність на різних стадіях виробництва – їх розроблення, ефективність, стимулювання та інфраструктуру.

Наслідком використання цього механізму стане досягнення певного рівня інноваційного розвитку, що дасть можливість українському підприємству здійснювати свою діяльність на зовнішніх ринках, не відстаючи у конкурентоспроможності від інших підприємств. Організаційно-економічний механізм не є замкненою системою, він може існувати лише як динамічна та відкрита система, яка враховує впливовість внутрішніх та зовнішніх чинників.

Організаційно-економічний механізм інноваційного розвитку має включати в себе методи забезпечення та аналізу, а отримані результати мають бути використаними для визначення та оцінювання слабких і сильних сторін підприємства, планування та реалізації діяльності машинобудівних підприємств для подальшого розвитку інновацій.

Неперервне залучення інновацій, адаптація яких вимагає різних організаційних, економічних, виробничих перетворень беззаперечно тісно пов'язано з інноваційною діяльністю промислових підприємств. Тож для досягнення інноваційних цілей необхідно розробити новий підхід керування змінами інноваційного характеру.

Головною метою функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку вважається перехід існуючої продукції в якісно новий стан, що визначається досягненням мети інноваційного розвитку, росту показників конкурентоспроможності виробництва промислової продукції, найякісніше забезпечення потреб населення, а також держави.

Завданнями функціонування організаційно-економічного механізму вважають:

- а) дослідити динаміку властивостей даного механізму інноваційного розвитку та його окремих елементів;
- б) побудова організаційно-економічного механізму із визначеними властивостями та параметрами.

Вирішення таких завдань, як побудова та функціонування організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку виконується індивідуально для кожного окремого підприємства та вимагає врахування його стратегічних цілей та особливостей питань, які стосуються окремих елементів системи господарювання, напрямків та об'єктів, таких як технологія, кадри, організація, формування інформаційної бази, наявного потенціалу та ресурсів.

Ефективність функціонування організаційно-економічного механізму забезпечується сукупністю потрібних коштів та умов, які мають вплив на нормальну

роботу економічних процесів.

Серед засобів забезпечення інноваційного розвитку основними є фінансове, інформаційно-комунікаційне, організаційне, нормативно-правове, інтелектуальне, кадрове, матеріально-технічне забезпечення, час та відносини між учасниками інноваційних процесів [5].

Іншим елементом організаційно-економічного механізму являються форми, тобто спосіб реалізації інноваційної діяльності, яка має за основу певне поєднання учасників цієї діяльності. У літературі відомих науковців запропоновано класифікацію форм інноваційного розвитку у складі лабораторії, державні та недержавні інститути із забезпечення інноваційного розвитку, науково-дослідні інститути, інноваційні центри, технопарки, технополіси, інформаційно-консультуючі служби, наукові парки.

Результатом функціонування даного організаційно-економічного механізму являється доведення об'єкта інноваційної діяльності до певного результативного рівня, що призначено поставленою метою.

Реалізація даного організаційно-економічного механізму інноваційного розвитку дасть змогу підвищити рівень інноваційної активності українських промислових підприємств за допомогою комплексного застосування організаційного, економічного та інноваційного блоків управління, що переводить інноваційний розвиток у режим покращення та пришвидшення змін.

До умов запуску механізму відносять вибір або початок реалізації стратегії інноваційного розвитку, розроблення реалізації інноваційного портфелю або інноваційного проекту, початок функціонування інноваційного підприємства.

Умовами припинення організаційно-економічного механізму є припинення реалізації стратегії інноваційного розвитку підприємства, припинення реалізації інноваційного портфелю. Умовами зупинки механізму є зміна стратегії інноваційного розвитку підприємства.

Організаційно-економічний механізм управління забезпечує упорядкування процесу управління за допомогою впливу на об'єкт управління. Характер цього впливу визначається особливостями сучасної економіки, розвитком ринкових відносин, різноманітним форм власності, конкуренцією виробників тощо.

Економічний механізм реалізації стратегії розвитку організації повинен бути заснований на розрахунках потреби підприємства у власних і залучених фінансових ресурсах для досягнення цілей стратегії.

Виділимо наступні складники економічного механізму стратегічного управління організаціями: механізм конкуренції і ціноутворення, механізм самотінансування інвестицій у виробництво, механізм державного регулювання розвитку організацій, механізм позикових коштів для забезпечення реалізації стратегічних програм організацій.

Специфічними елементами організаційно-економічного механізму стратегії розвитку підприємства є взаємозв'язки між стратегічним плануванням, організаційно-економічними формами управління, економічними важелями і стимулами. Такі специфічні елементи організаційно-економічного механізму стратегії розвитку виступають у вигляді системи умов, показників, факторів, нормативів і мотивів.

Основними складовими механізму реалізації стратегії є: можливі учасники реалізації стратегії (функціональні служби, відділи, зовнішні організації); передбачувані терміни реалізації; форми реалізації стратегії; очікувані результати; необхідні ресурси.

ВИСНОВКИ

У висновку слід зазначити, що зовнішнє середовище на сьогодні характеризується своєю стрімкою динамічністю та мінливістю, тож саме від того, як керівництво володіє різними стратегічними методами та інструментами у певних несприятливих умовах і залежить ефективність розвитку сучасних підприємств. На жаль, в Україні існує проблема стійкої економічної та політичної нестабільності, що, зі свого боку, лише посилює потребу в ефективному управлінні стратегічним розвитком організацій для вітчизняних топ-менеджерів.

Наслідком використання організаційно-економічного механізму реалізації стратегії розвитку компанії стане досягнення певного рівня інноваційного розвитку, що дасть можливість українському підприємству здійснювати свою діяльність на зовнішніх ринках, не відстаючи у конкурентоспроможності від інших підприємств.

Список використаних джерел

1. Ригбі Д. Кращі інструменти управління компанією. URL: http://www.cfin.ru/management/strategy/management_tools.shtml
2. Жалдак Г.П. Основи формування соціально-економічного механізму інноваційного розвитку промислових підприємств. *Технологічний аудит та резерви виробництва*. 2014. Вип. 3. С. 43-46.
3. Freeman RE Strategic Management: A Stakeholder Approach. Boston (USA), 1984. 350 p.
4. Создание инновационной культуры: как транснациональные корпорации реализуют креативный потенциал. URL: <http://www.marketing.spb.ru/mr/business/innovative.htm>
5. Фатхутдинов Р.А. Инновационный менеджмент. СПб, 2012. 448 с.

References

1. Ryhbi D. The best tools for managing a company. URL: http://www.cfin.ru/management/strategy/management_tools.shtml (in Ukrainian).
2. Zhaldak H.P. Fundamentals of formation of socio-economic mechanism of innovative development of industrial enterprises. *Technological audit and production reserves*. 2014. Issue. 3. pp. 43-46. (in Ukrainian).
3. Freeman RE Strategic Management: A Stakeholder Approach. Boston (USA), 1984. 350 p.
4. Creating an innovation culture: how multinational corporations realize their creative potential: encyclopedia of marketing website. URL: <http://www.marketing.spb.ru/mr/business/innovative.htm> (in Russian).
5. Fatkhutdinov RA Innovation Management. Saint Petersburg, 2012. 448 p. (in Russian).

Hanna KOVALOVA

student, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0251-7946>

e-mail: kovalyova.anna17@gmail.com

Natalia ARTAMONOVA

PhD in Economics, Associate Professor, Odessa Polytechnic National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5904-2809>

e-mail: zam.agrariy@gmail.com

NATURE AND STRUCTURE OF ORGANIZATIONAL AND ECONOMIC MECHANISM OF ENTERPRISE DEVELOPMENT STRATEGY IMPLEMENTATION

The paper examines in detail the organizational and economic mechanism as one of the most important components of the company's development strategy. Currently, there is no doubt that the effective development of enterprises in dynamic and adverse environmental conditions is determined by the extent to which managers have the tools and methods of strategic management. Given the tendency to intensify competition, the problem of building an organizational and economic mechanism for implementing the strategy of enterprise development becomes especially important. The paper analyzes the problems of building an organizational and economic mechanism within the developed strategy and shows its relevance, reveals such concepts as "organizational and economic mechanism", "organizational and economic mechanism of innovation development", considers their essence and structure. Today, the problem of strategic management is experiencing a real peak of its relevance. Behind the minds of the tendency to strengthen the competitive struggle, the problem of stimulating the organizational and economic mechanism for the implementation of the strategy for the development of business is of particular importance. Organizational and economic mechanism will be presented as a structure that is made up of elements that include different countries....From the point of view of innovative development, under the organizational and economic mechanism consider the system of strategic management of innovative development of the enterprise, which takes into account the organizational model of the industrial enterprise, business process economics and financial results of innovative development. The main purpose of the organizational and economic mechanism of innovative development is the transition of existing products to a qualitatively new state, which is determined by the achievement of the goal of innovative development.

Keywords: *strategy, strategic development, organizational and economic mechanism, innovative development*